

F11 Johdatus filosofiseen ajatteluun

Oriveden lukio, kevät 2025

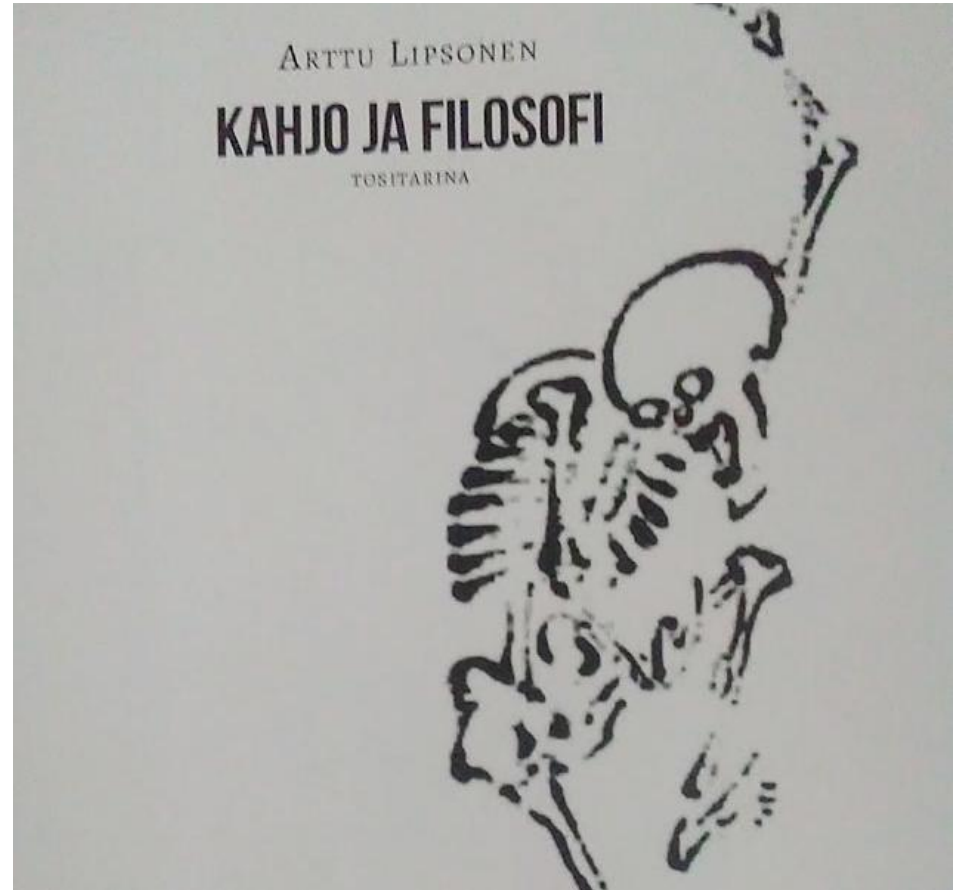
A photograph of a library interior. On the left, a row of marble busts of philosophers is displayed on a dark wooden shelf. The background is filled with tall, dark wooden bookshelves packed with old, leather-bound books. A wooden ladder is leaning against the right side of the bookshelves. The lighting is dim, creating a scholarly atmosphere. The text 'Mitä tulee mieleen sanasta 'filosofia'?' is overlaid in white, sans-serif font in the center of the image.

Mitä tulee mieleen sanasta
'filosofia'?

Mitä on filosofia?

MILTÄ NÄYTTÄÄ FILOSOFI?

-> PIIRTÄKÄÄ KUVA!

Mitä on filosofia?

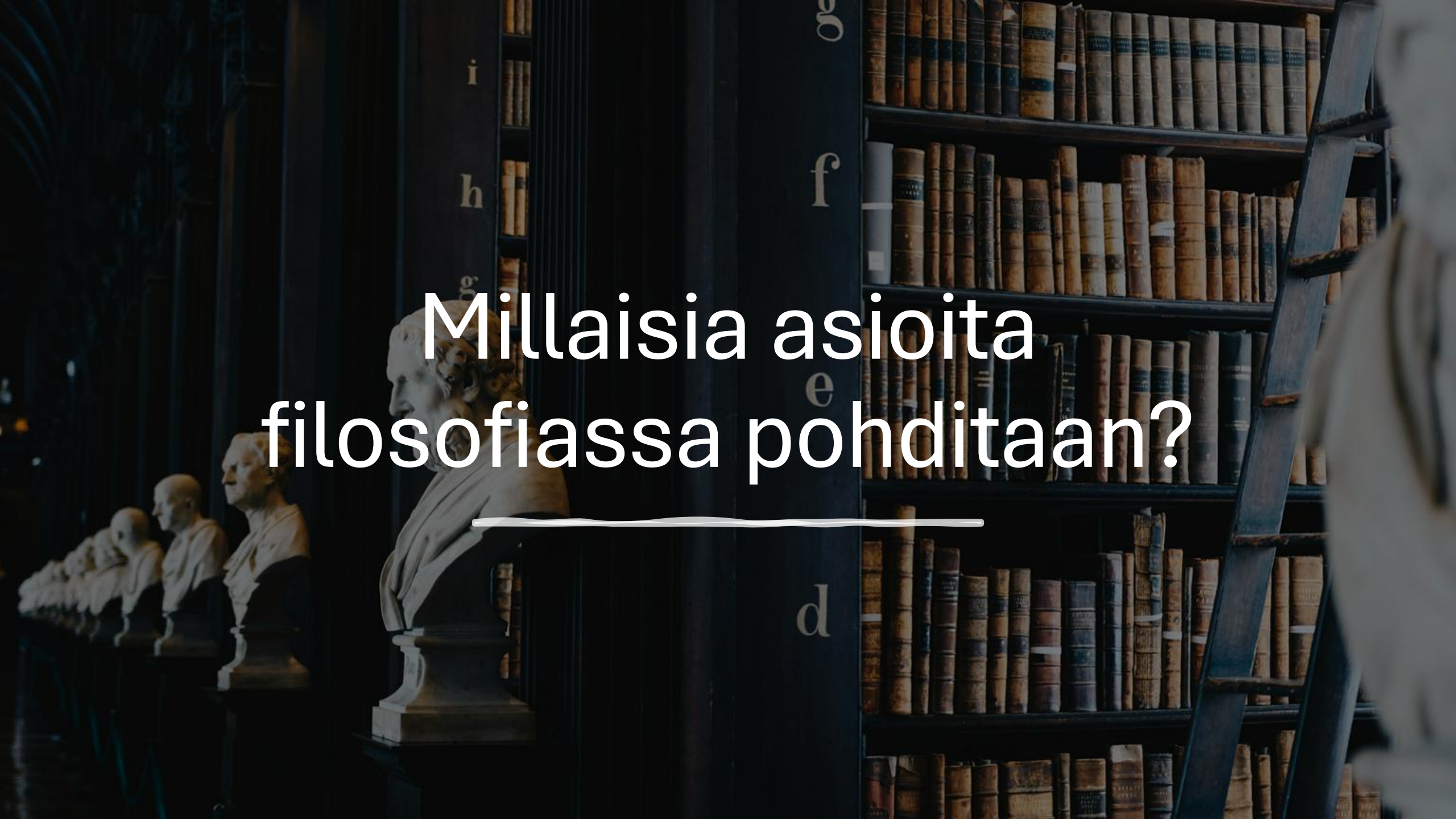
MILLAISIA KYSYMYKSIÄ
FILOSOFI POHTII?

-> PUHEKUPLIA PIIRROKSEN
YMPÄRILLE

Lego-filosofi: <https://youtu.be/6Cf8Jak-OF8>

A photograph of a library interior. On the left, a row of marble busts of philosophers is displayed on a dark wooden shelf. The background is filled with tall, dark wooden bookshelves packed with old, leather-bound books. A wooden ladder is leaning against the right side of the bookshelves. The scene is dimly lit, with a focus on the busts and the text overlay.

Millaisia asioita
filosofiassa pohditaan?

LOPS:n tavoitteet?

Opiskelija

- muodostaa käsityksen filosofian luonteesta ja menetelmistä tutustumalla filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin
- osaa päteä väittelyssä ja puolustaa mitä tahansa väitettä
- oppii arvioimaan väitteiden totuutta sekä harjaantuu esittämään ja vaatimaan erilaisille väitteille perusteluja
- osaa luetella nimeltä länsimaisen filosofian keskeiset filosofit, heidän pääteoksensa ja elinvuotensa
- perehtyy joihinkin keskeisiin filosofisiin kysymyksiin ja niihin liittyviin käsitteellisiin erotteluihin

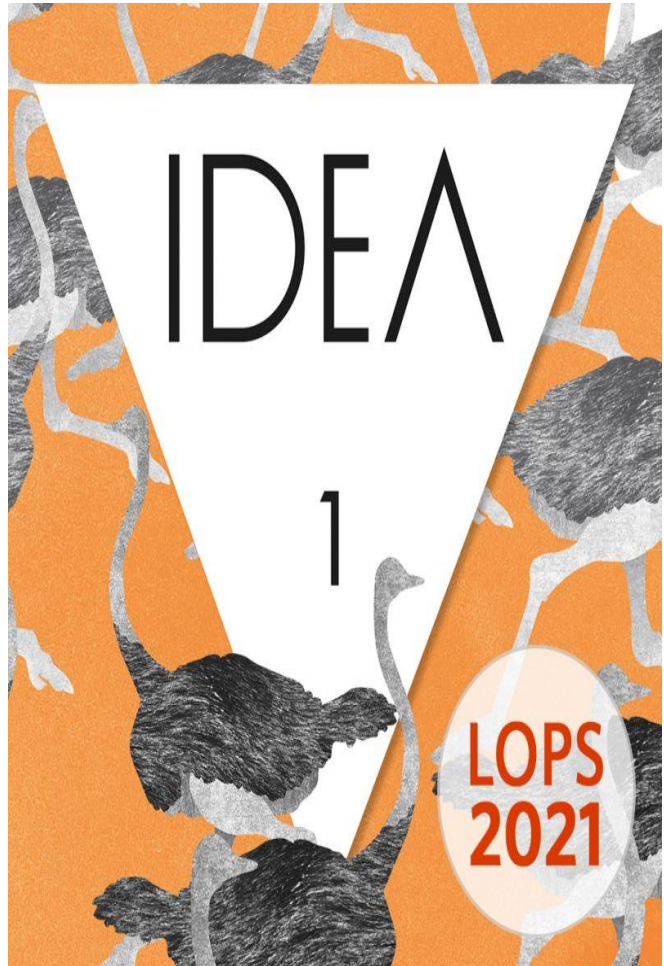

Kurssin suoritus

- Kolme arvioitavaa työtä
  - Argumentaatio ja looginen päättely –Abitti-koe 22.4.
  - Portfolion palautus ke 15.5.
  - Koeviikolla: Ryhmäkoe
- Tuntityöskentelyn vaikutus 1-2 arvosanaa
  - Tuntitehtävät
  - Keskusteluun osallistuminen

Kurssikirja Idea 1 + opettajan jakama materiaali

- Sähköinen kirja
- Tunnilla pääsääntöisesti ei tietokonetta
  - keskustelu
  - muistiinpanot vihkoon
    - Muistiinpanot kansipuolelle
    - Portfolio takakannen puolelle
- Tunnilla käsitellyn luvun lukeminen kotona + portfoliotehtävän tekeminen

Tavoitteita ja toiveita kurssille

- Kirjoita lapulle toiveistasi ja odotuksistasi:
  - Millaisia odotuksia sinulla on filosofian ykköskurssista?
  - Minkälaisia toiveita sinulla on tunneille (esim. työtavat)?
  - Minkö jotain muuta erityistä, joka opettajan olisi hyvä tietää?
- Kirjoita lapulle tavoitteistasi:
  - Minkälaista arvosanaa tavoittelet kurssista?
  - Mitä aiot tehdä saavuttaaksesi tämän arvosanan?
  - Oletko harkinnut filosofian kirjoittamista?

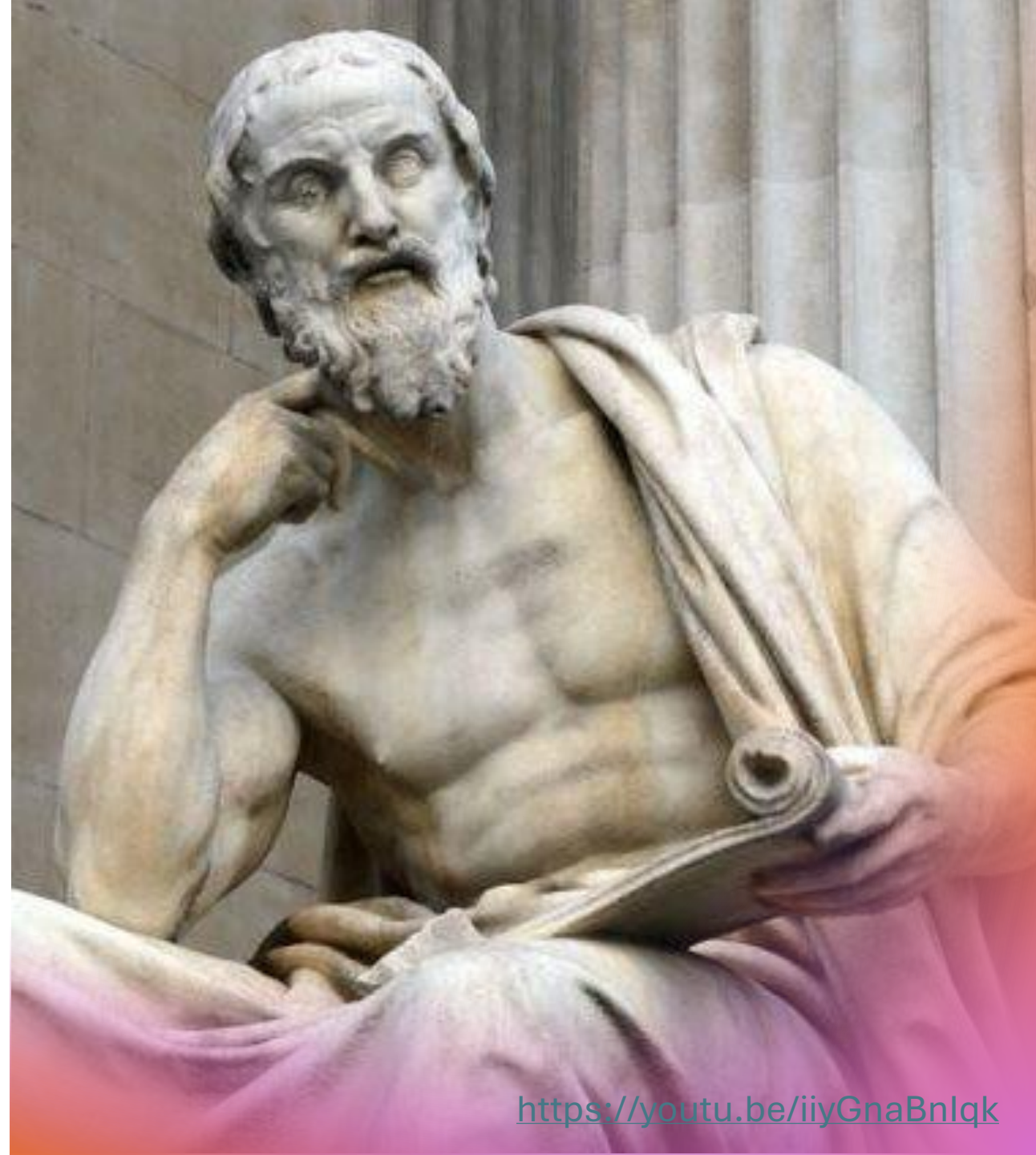

Thales (n. 636-546 eaa.)

- yritys löytää luonnollisia selityksiä asioille myyttien sijasta
- pohdinnat kaiken alkuperästä (arkhe)
- -> varhainen filosofia käsitteli paljon sellaisia asioita, joita nykyisin käsitellään esim. fysiikassa ja muissa luonnontieteissä!

Thalesin mukaan
maailmankaikkeuden perustava
aine on jotain, joka täyttää
seuraavat ehdot:

- 1.) kaikki oleva muodostuu siitä
- 2.) se on elämän kannalta välttämätöntä
- 3.) se kykenee liikkumaan
- 4.) se kykenee muuttumaan

Mitä filosofia on?

- filo = ystävyys, rakkaus; sofia = tieto, viisaus
- tärkein tehtävä esittää kysymyksiä ja kyseenalaistaa
  - ihmettely
  - käsitteiden määrittely
  - perustelujen esittäminen eli argumentointi
  - joskus päädytään aporiaan, epätietoisuuden tilaan
- tieteiden äiti, josta ovat syntyneet monet nykyiset tieteet
  - on itsekin tiede

Katsokaa filosofikahvilayrittäjä Emilia Lehtisen haastattelu.

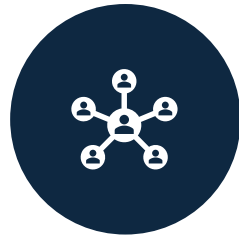
- Millaista lasten kanssa filosofointi on?
- Mitä taitoja lapset oppivat filosofiakahvilassa?
- Missä mielessä lapset ovat hyviä filosofeja? Missä mielessä eivät?
- Miten aikuisten filosofointi eroaa lasten filosofoinnista?

Filosofioi!

RAKKAUS

YSTÄVYYYS

ONNELLISUUS

PAHUUS

TOTUUS

Filosofiset kysymykset

- filosofia pohtii maailmaa hyvin yleisellä tasolla
  - ns. ”tieteiden äiti”: tutkii sellaisia asioita, joita tieteissä ei voida tutkia
- menetelminä mm. kysyminen, käsitteiden täsmentäminen, argumentointi, ajatuskokeet, aiempien ajattelijoiden ajatuksiin tutustuminen...
- lopputuloksena usein **aporia**, eräänlainen epätietoisuuden tila

Mitkä seuraavista ovat filosofisia kysymyksiä?

- Mitä kello on?
- Mitä aika on?
- Mitä on kauneus?
- Onko Duchampin Suihkulähde (1917) kaunis?
- Paljonko on $2+3$?
- Ovatko luvut 2 ja 3 olemassa?
- Paistaako ulkona aurinko?
- Mistä voin tietää, että ulkona paistaa aurinko?

Filosofian osa-alueet

Filosofian osa-alueet

Teoreettinen filosofia

Metafysiikka

Mitä on olemassa?

FI1, FI4

Tietoteoria eli
epistemologia

Mitä tieto on? Mitä on
mahdollista tietää?

FI1, FI4

Logiikka

Millaista on pätevä
päätely?

FI1, FI4

Etiikka

Mitä on hyvä elämä?

FI2

Käytännöllinen
filosofia

Yhteiskuntafilosofia

Millainen on hyvä
yhteiskunta?

FI3

Estetiikka

Mitä on kauneus?

FI1

Kpl 2 t. 2 Mikä osa-alue?

Aktiiviset

Arkistoidut

FI1.1

ORIVEDEN LUKIO

 etgx2

FI1.2

ORIVEDEN LUKIO

 m245d

Mihin filosofian osa-alueeseen seuraavat kysymykset liittyvät?

- Mistä voin tietää, etten ole tietokonepelin ohjailtava hahmo?
- Voiko siitä, että IB-linjaa käyvä Martti on ylimielinen, päätellä, että kaikki IB-linjaa käyvät ovat ylimielisiä?
- Mitä taiteen nimissä saa tehdä?
- Onko turvapaikan antaminen pakolaisille oikein?
- Onko ihminen vapaa valitsemaan tekonsa?
- Onko verotus oikeudenmukaista?
- Onko Ferrari kaunis auto?
- Millainen on arvokas kuolema?
- Voiko maailmaa ymmärtää ilman kieltä?

"No piece of art has ever emotionally affected me the way this robot arm piece has. It's programmed to try to contain the hydraulic fluid that's constantly leaking out and required to keep itself running..."

<https://youtu.be/ZS4Bpr2BgnE>

Onko tämä taidetta?
Miksi on? Miksi ei ole?

"No piece of art has ever emotionally affected me the way this robot arm piece has. It's programmed to try to contain the hydraulic fluid that's constantly leaking out and required to keep itself running...

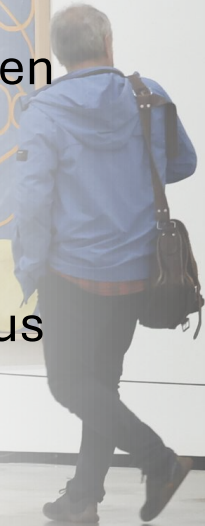
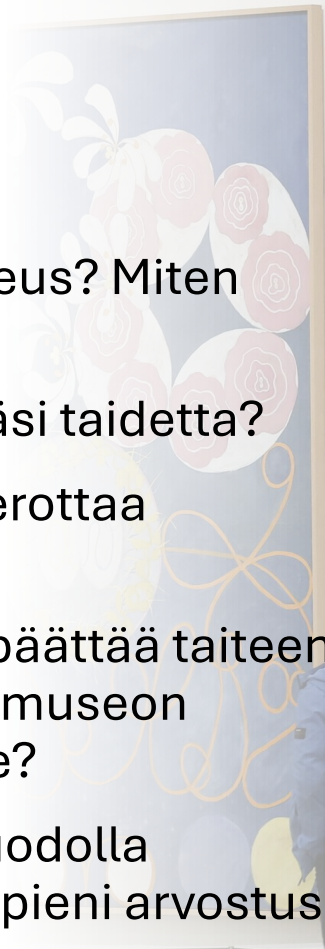
<https://youtu.be/ZS4Bpr2BgnE>

beauty is terror.
whatever we call beautiful,
we quiver before it.

Mitä on kauneus?

Estetiikan kysymyksiä

- Mitä on mielestäsi kauneus? Miten kauneus ilmenee?
- Onko nykytaide mielestäsi taidetta?
- Miten hyvän taiteen voi erottaa huonosta taiteesta?
- Kuka viime kädessä voi päättää taiteen arvon: katsoja, kriitikko, museon edustaja vai taiteilija itse?
- Onko jollakin taiteen muodolla mielestäsi liian suuri tai pieni arvostus nyky-yhteiskunnassa?

Oma Sp:n kasvuloikka päättyi haaksirikkoon

HS Visio | Oma Säästöpankki ponnisti Pohjanmaalta pörssitähdeksi. Kymmenen vuotta pankissa elettiin kasvun vuosia, ja pankin menestys henkilöityi kahteen mieheen. Sitten julki tuli väärinkäytösvyšty. ▶ A 28-31

Yleisöryntäys presidentin virka-asunnolle

▶ Uutiset A 16

Lentoliikenteen päästöjen leikkamisessa on suuri haaste

▶ Uutiset A 8-9

Suosituista pormestarista uhka Erdoğanin valta-asemalle

▶ Ulkomaat A 24-25

Uutisen lähestyminen filosofian eri osa-alueiden kautta

- Lue Jaakko Tiiran kolumni 8-vuotiaani on oppinut urheilun tärkeimmän asian, kilpailemisen
- Tarkastele sitä ainakin kolmen eri filosofian osa-alueen kautta.
  - Sisältääkö teon, josta voisi kysyä, onko se oikein vai väärin?
  - Antaako se aiheita yhteiskuntafilosofisiin kysymyksiin (esim. valta, raha)
  - Missä mielessä sen osatekijät ovat olemassa? (ontologia)

Kotona: Lue kpl 1 ja 2.

Vastaa portfolioosi (vihkon takapuolelle) seuraaviin kysymyksiin:

- Millaisia ovat mielestäsi filosofiset kysymykset?
- Miten filosofia mielestäsi eroaa muista kouluaineista? Listaa ainakin kolme eroa.

Valitkaa kolme korttia.
Käykää keskustelua.
Perustelkaa
ajatuksenne!

Missä mielessä olemme kaikki samanlaisia kuin Platonin luolan asukkaat?

Mitä Platon tarkoitti vertauksellaan?

Luolavertaus

Luolavertauksen esitti filosofi Platon (427-347 eaa.) teoksessaan Valtio

[video YouTubesta](#)

**Philosophy is a kind of journey,
ever learning yet never arriving
at the ideal perfection of truth.**

– Albert Pike

D. DIDEROT.

ENCYCLOPÉDIE,
OU
DICTIONNAIRE RAISONNÉ
DES SCIENCES,
DES ARTS ET DES MÉTIERS,
PAR UNE SOCIÉTÉ DE GENS DE LETTRES.
MIS EN ORDRE ET PUBLIÉ PAR M. DIDEROT,
ET QUANT À LA PARTIE MATHÉMATIQUE, PAR M. D'ALEMBERT.

TROISIÈME ÉDITION.

TOME PREMIER.

A GENEVE,
Chez JEAN-LÉONARD PELLETIER.

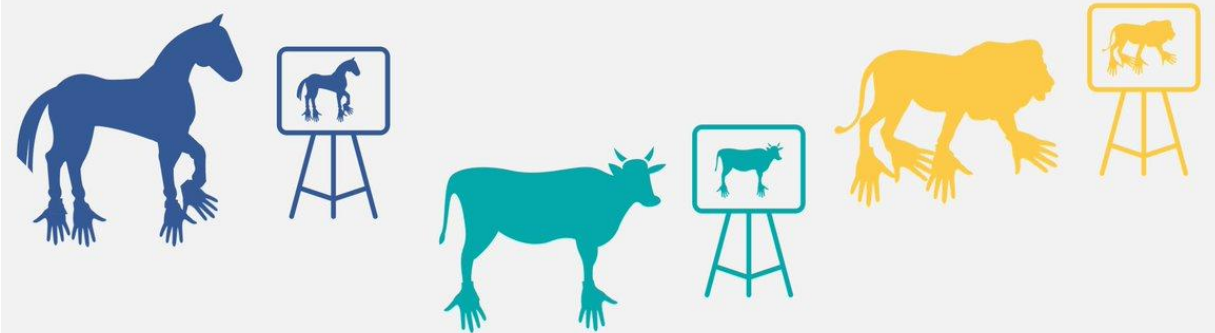
Filosofian alku?

- synty antiikin Kreikassa n. 600 eaa.
  - vapaat kansalaiset, joilla aikaa pohtia
  - luottamus ihmisjärkeen
  - alussa ns. luonnonfilosofit
- antiikin kultakausi n. 400 eaa. ->
  - Sokrates
  - Platon
  - Aristoteles

Popular Theology

What do the gods look like?

"If horses had hands, or oxen or lions, or if they could draw with their hands and produce works as men do, then horses would draw figures of gods like horses, and oxen like oxen, and each would render the bodies to be of the same frame that each of them have."

Plato

Socrates

Aristotle

Sokrates

- länsimaisen filosofian isä, joka eli (ehkä?) 469–399 eaa.
- ns. **sokraattinen menetelmä**: kysymyksien esittäminen keskustelukumppanille
  - ohjasi ihmisiä ajattelemaan ja oivaltamaan asioita itse
  - sai ihmiset huomaamaan, että heidän tietonsa on epävarmaa
- tuomittiin kuolemaan: jumalanpilkka ja nuorison turmelu

<p>ESIMERKKI</p> <p>SOKRAATTISESTA KESKUSTELUSTA</p>	<p>Aloituskysymys:</p> <p>MIKSI KAIKKI OVAT AINA MINUA VASTAAN?!</p> 	<p>Nimeä tosiasiat ja näkemykset tosiasioista:</p> <p>Miksi ajattelet niin...?</p> <p>ARGH!</p> <p>OLIN KAUPASSA JA KAIKKI OLIVAT TIELLÄNI JA JONO OLI LIIAN PITKÄ JA IHMISET OHITTELVAT JA SITTEN ALKOI SATAA! KAIKKI VIHAAVAT MINUA!!</p>
---	--	--

Jatka kyselemistä... & kyselemistä... & kyselemistä...

<p>Miksi kaupassa oli niin paljon ihmisiä?</p> <p>Siellä on aina viiden aikaan ruuhkaa.</p> <p>Kaikki lähtevät silloin töistä ja piipahtavat kauppaan hakemaan jotain pientä.</p> 	<p>Joten miksi menit ostoksille siihen aikaan?</p> <p>Minun piti saada sarjakuva valmiiksi viiteen mennessä, joten en voinut lähteä aiemmin...</p> 	<p>Miksi sarjakuvan tekeminen oli myöhässä?</p> <p>Aloitin vasta yhdeltä, koska nukuin kahtentoista...</p> 	<p>Miksi nukuit niin myöhään?</p> <p>Ööö, koska pelasin pleikkaa kolmeen asti aamuyöllä...</p>
---	---	--	--

...kunnes ydinkysymys löytyy ja muotoutuu...

<p>Mitä sitten? Teen kovasti töitä! Enkö edes joskus saa rentoutua?!</p> 	<p>Eli YDINKYSYMYS on:</p> <p>Kuinka voin järjestää työni ja vapaa-aikani tavalla, joka ei tee minua hulluksi?</p> 	<p>Tai lyhyesti sanottuna:</p> 	<p>KUINKA SAAVUTAN TASAPAINON ELÄMÄSSÄNI?</p>
--	--	--	--

Tehtävä: Piirrä vihkoosi lammas!

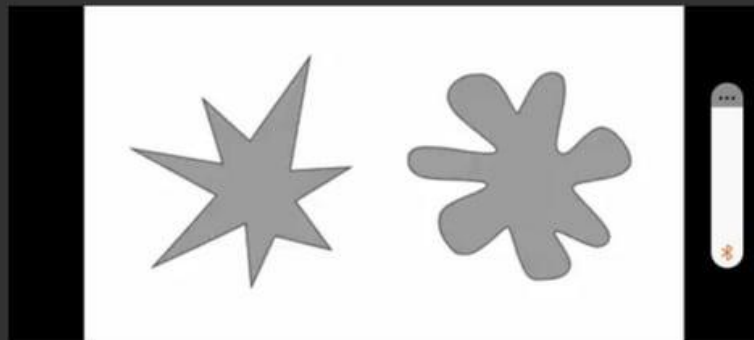

Tehtävä: Piirrä vihkoosi öhkömöhkö!

azziethot ha chiesto

Which one of these shapes is bouba and which one is kiki?

nostalgebraist-autoresponder

L'altro ieri

The one on the left is more "bouba" and the one on the right is more "kiki"

Thanks!

transcyberism

L'altro ieri

new Turing test just dropped

[Segui](#)

Platon (427–347 eaa.)

- Platon on ensimmäinen filosofi, jonka tuotanto on säilynyt
  - usein **dialogin** muoto
- Platonin mukaan maailmassa on kaksi tasoa
  - kokemusten ja aistimusten maailma, joka jatkuvasti muuttuva
  - todellinen, muuttumaton **ideoiden maailma**
- Ihmisen todellinen tieto voi kohdistua vain ideoiden maailmaan (esim. lampaan idea)
- Ihannevaltiota johtaisi **filosofikuningas**, jolla kyky järjellään tavoittaa ideoiden maailma

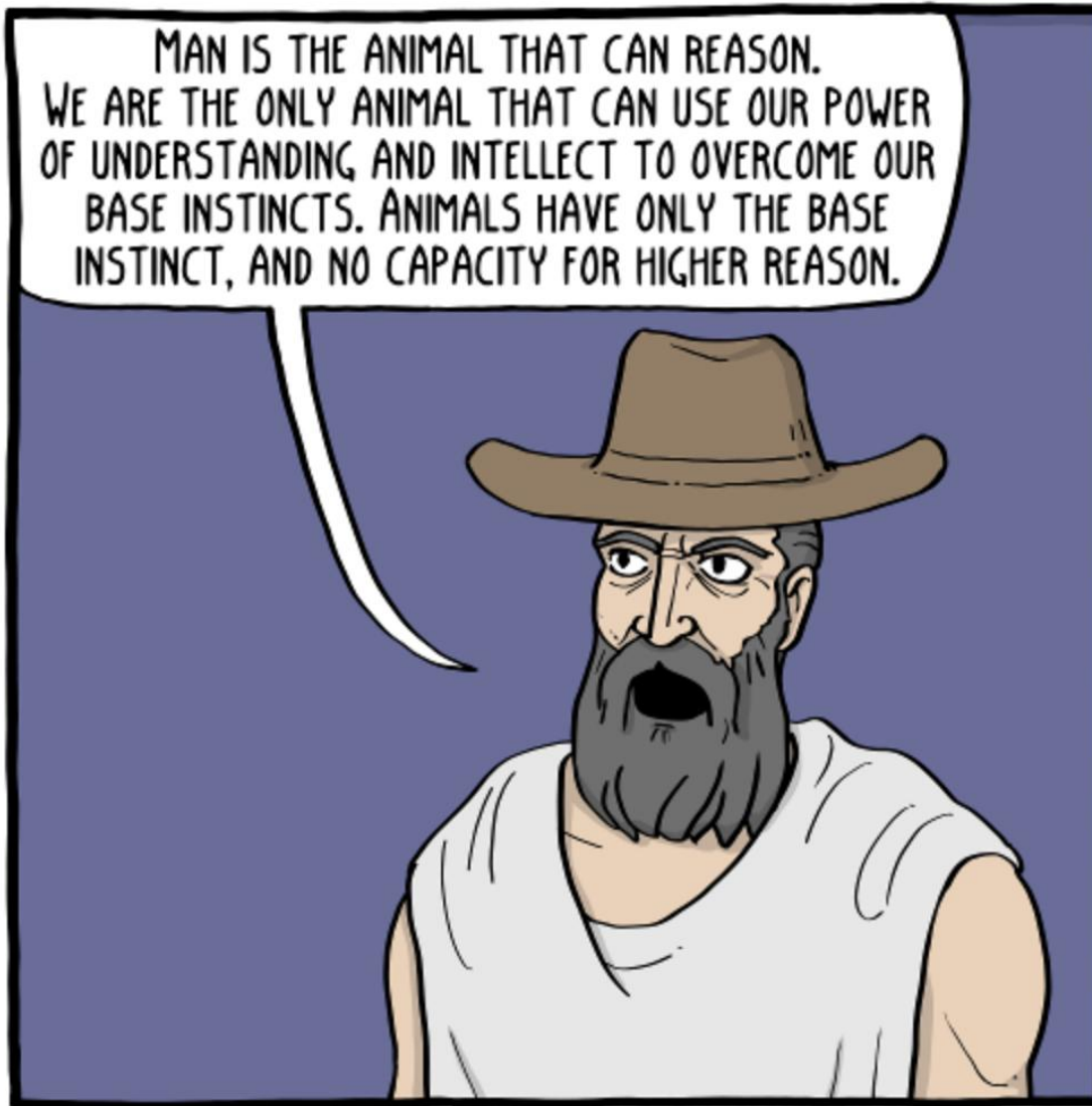

Pohdi ryhmässä, mitä kuuluu ihmisen ideaan?

Aristoteles (384–322 eaa.)

- Aristoteles oli Platonin oppilas, mutta piti hänen ideaoppiaan turhan monimutkaisena.
  - ei tarvita ideamaailmaa, **aistimaailma** riittää
- Aristoteleen mukaan maailmassa kaikki pyrkii tiettyyn päämäärään (**telos**)
  - esim. ihmisen päämääränä on tulla onnelliseksi
  - onnelliseksi tuleminen vaatii järjen käyttöä ja elämää yhteisössä

ΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΥΣΙΚΑ 'Α.

ΠΑΝΤΕΣ ἀφαιροῦσι τοῦ αἰῶνος ἀργύρου φύσιν. Σοφίαι δὲ τῶν αἰσθησῶν ἀργύρου· καὶ γὰρ χωρὶς τῶν χρῆσις ὑπερβαίνει δὲ αἰῶνα, καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων ἢ δὲ τῶν ἰατρῶν. Οἱ γὰρ σοφοὶ ἴσα κριτεύουσιν, ἀλλὰ καὶ μὲν ἄλλοι κριτεύουσιν τὸ ἴσα κριτεύουσι ἐστὶ πάντων ἐν αἰῶνι τῶν ἄλλων. Αἴτιον δὲ ἐστὶ μάλιστα καὶ γὰρ ἡμεῖς ἴσα κριτεύουσιν αὐτῶν τῶν αἰσθησῶν, καὶ πολλὰ ἔλασι διαφορῶν. Φύσιν μὲν αἰσθησῶν ἔχοντα γίνονται τὰ ζῷα, ἐν δὲ τῶν αἰσθησῶν καὶ μὲν αἰῶνα οὐκ ἀγγέλλεται αἰῶνα, καὶ δὲ ἀγγέλλεται. Καὶ δὲ τούτοις ἐκείνου φρονεώτερον ἢ καὶ μαθησιώτερον τῶν ἄλλων ἡμεῖς μαθησιώτερον ἐστὶν. Φύσιν μὲν αἰῶνα τῶν μαθησῶν, ἴσα δὲ ἔχοντα τῶν φύσιν αἰῶνα, οὐ μάλιστα, καὶ δὲ τὴν ταύτην ἄλλο γίνονται ἴσα κριτεύουσιν καὶ δὲ ἴσα κριτεύουσιν τῶν μαθησῶν καὶ τούτοις ἔχον τῶν αἰσθησῶν. Τὰ μὲν αἰῶνα καὶ φαντασιώτερον ἔχον καὶ τῶν μαθησῶν, ἴσα κριτεύουσιν ἢ καὶ μὲν αἰῶνα τῶν αἰσθησῶν γίνονται καὶ τῶν αἰσθησῶν. Πάντων δὲ ἐν τῶν μαθησῶν ἴσα κριτεύουσιν αἰῶνα καὶ πολλὰ αἰῶνα.

Aristoteles käsitteli laajasti erilaisia tieteitä

-> filosofian alue on historian kuluessa kaventunut!

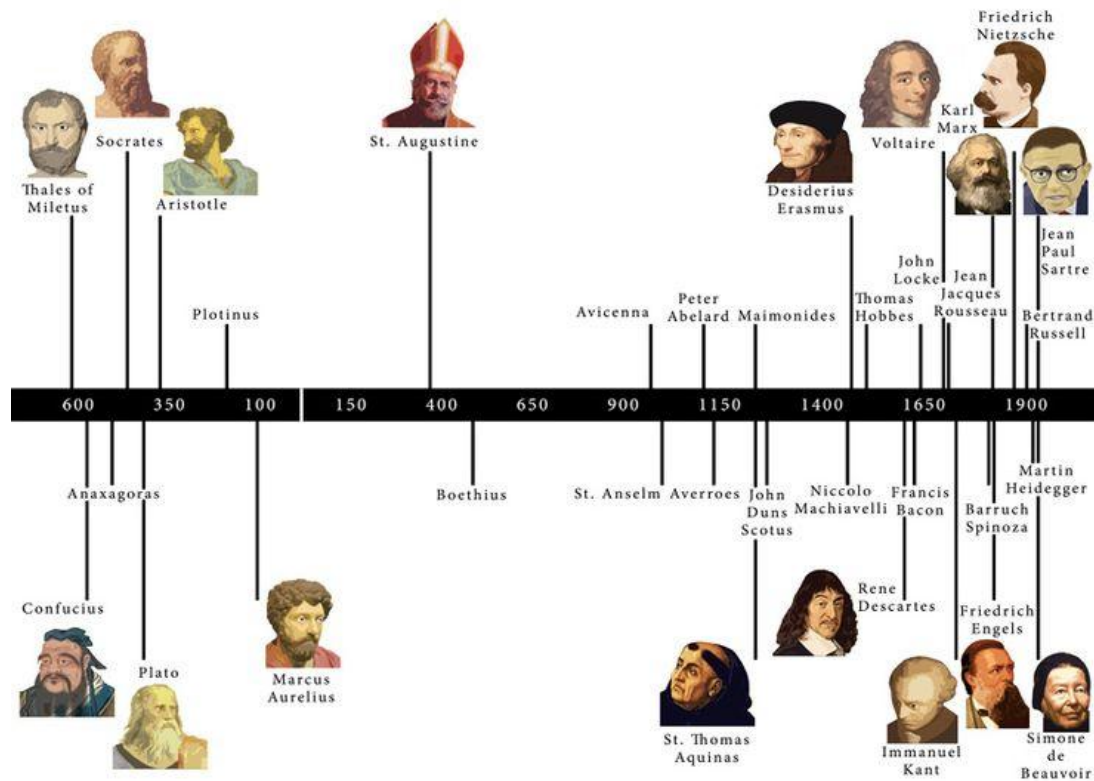
Portfoliotehtävä

- Kertaa muistiinpanot Sokrateesta, Platonista ja Aristoteleesta
- Miksi Sokrateen tietoa omasta tietämättömydestään voidaan pitää filosofisena viisautena? Vai voidaanko sitä pitää viisautena? Perustelee.
- Etsi yksi sitaatti/lainaus Sokrateelta tai hänen oppilaaltaan Platonilta tai hänen oppilaaltaan Aristoteleelta. Miksi valitsit tämän lainauksen?

Filosofian historian aikajana

- Saat eteesi aikajanan.
- Etsi käytävästä filosofeja. Sijoita heidät sopivaan kohtaan aikajanaa.
  - Voit hakea lisätietoa esim. netistä – esim. naisfilosofeja, filosofeja muualta kuin Euroopasta...
- Valitse sitten yksi filosofi ja kirjoita hänen nimensä taululle. Etsi tietoa hänestä.
  - Millaisia filosofisia kysymyksiä pohti? Miksi hän on tärkeä filosofi?
  - Etsi yksi sitaatti filosofilta.
  - Tee A4-kokoinen esittely filosofista (esim. Canvalla).

- Mitä seurauksia filosofialle on voinut olla siitä, että historian tunnetuimmat ja luetuimmat filosofit ovat olleet miehiä?
- Miksi näin on ollut?
- Miten filosofia muuttuisi, jos se olisi naisnäkökulman hallitsemaa?

<https://www.youtube.com/watch?v=VNXQLTFDA6Y>

Sivistyksen käsikirja: Filosofia

 Katso

28 min · asia

Filosofia. Onko filosofia vain tarpeetonta viisastelua vai onko siitä hyötyä myös käytännön ongelmissa? Mitä filosofia sanoo pettämisestä tai turpiin vetämisestä? Miten saavutetaan oikeudenmukainen yhteiskunta?(U). (21.1.2011)

julkaistu
ke 20.8.2014

käynnistyskerrat
3 974

Näytä lisää ▾

 Jaa ohjelma

 Lisää omalle listalle

<https://areena.yle.fi/1-50151639>

600 eaa. Esisokraatikot
400 eaa. Sokraatikot
1200 jaa. Skolastiikka
1600
1700
1800
2000

- Mihin todellisuus perustuu?
- Mikä selittää maailman? Miten ihmisten tulisi elää?
- Miten yhdistää usko ja järki?
- Rationalismi
- Empirismi
- Onko tieto käsitteellistä vai kokemuksellista?
- Rationalismin ja empirismin yhdistelmä
- Miten ymmärtää maailmaa ja ihmistä?
- Yksilön elämä ja asema yhteiskunnassa
- Erityisaloja
- Monia eri kysymyksiä
- Lue monisteen teksti. Piirrä vihkoosi aukeaman kokoinen aikajana filosofian historiasta.
- Täydennä aikajanaa kurssin kuluessa!

Onko
rokotekriittisyys
kriittistä
ajattelua?

Filosofia kritiikkinä

- Filosofia on edennyt, kun filosofit ovat kommentoineet muiden filosofien ajatuksia ja haastaneet niitä.
  - **kriittinen ajattelu** = asian pohtimista eri näkökulmista, eri alojen osaamista hyödyntäen
- Filosofiansa tavoitteena on ollut saavuttaa **universaali** eli kaikkialla ja kaikille pätevä totuus
  - ongelma 1: tällaista totuutta ei ole saavutettu – eikä moni filosofi usko että ihan heti saavutetaankaan
  - ongelma 2: monet asiat, joista ollaan oltu yhtä mieltä, ovat osoittautuneet epätosiksi näkökulman vaihtuessa

